

Archiv obce Hodoviz

1923–1944 (1948)

Inventář

EL NAD č.: 758

AP č.: 213

Kateřina Nová, Zuzana Kliková

Plasy 2009

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce fondu	3
II. Vývoj a dějiny fondu	6
III. Archivní charakteristika fondu	6
IV. Stručný rozbor obsahu fondu	6
V. Záznam o uspořádání archivní pomůcky	6

Přílohy:

Příloha č. 1: Seznam použitých pramenů a literatury	7
Příloha č. 2: Seznam použitých zkratk	9

Inventární seznam	10
--------------------------	----

Tiráž	12
--------------	----

I. Vývoj původce fondu

Správa nad vesnickým obyvatelstvem spočívala do roku 1850 v rukou vrchnosti. V roce 1848 došlo ke zrušení poddanství, a tím i patrimoniální (vrchnostenské) správy, která pokračovala ve své úřední činnosti ještě po přechodnou dobu do roku 1850. Místo vrchnostenských panství se tak staly základem správy místní obce, a to na základě Stadionova prozatímního obecního zřízení č. 170 ze dne 20. března 1849, které stanovilo jako nejnižší články územní samosprávy obce. Vycházelo se hlavně z josefínských katastrálních obcí, s tím rozdílem, že sídliště se mělo stát buď obcí, anebo součástí obce jako tzv. osada.

V každé obci byly zřízeny dva orgány – obecní výbor (volený na tři roky) a obecní představenstvo. Obecní výbor byl kolegiální orgán, rozhodující většinou hlasů. Měl usnášecí a dozorčí moc a ze svého středu si volil obecní představenstvo, složené z obecního představeného – starosty, jenž prováděl usnesení obecního výboru, a alespoň dvou radních.

Činnost obecní samosprávy byla zahájena v roce 1850, když začaly fungovat i nově zřízené státní politické úřady. Po pádu absolutismu a vydání Říjnového diplomu byl roku 1862 vydán rámcový říšský obecní zákoník, který měl v některých svých ustanoveních přímou platnost, zatímco jiné jeho předpisy byly realizovatelné prostřednictvím zemských prováděcích zákonů. V roce 1863 vešlo v platnost obecní zřízení a řád volební pro Slezsko a v roce 1864 i pro Moravu a Čechy. Tato zřízení se vztahovala na všechny obce s výjimkou statutárních měst a v mnohém navazovala na Stadionovo prozatímní obecní zřízení. Podrobněji rozváděla ustanovení o místní obci a její působnosti (samostatné a přenesené), o osobách v obci, o působení obecního výboru, představenstva, o dohledu nad obcí, o spojení obcí, o hospodářství obecním atd.

Po vzniku ČSR bylo nutné novelizovat ustanovení o volebním řádu i o obecním zřízení, což se stalo zákony č. 75/1919 Sb. a č. 76/1919 Sb. Podle novely stálo v čele obce obecní zastupitelstvo (dřívější obecní výbor), které si ze svého středu volilo obecní radu (dřívější obecní představenstvo), tvořenou starostou a radními. Kromě toho byly v obcích zřizovány obecní komise, z nichž komise finanční a letopisecká byly ustavovány obligatorně, založení jiných komisí záviselo na rozhodnutí zastupitelstva. Nově zavedenou institucí se stal také obecní trestní senát, složený ze starosty a dvou členů obecní rady, který vykonával trestní působnost obce. Pokud zemský úřad rozpustil obecní zastupitelstvo, bylo povinností příslušného okresního úřadu stanovit pro obec přechodný orgán, a to vládního komisaře nebo správní komisi. Mimořádný orgán pak vedl správu obce až do volby nového obecního zastupitelstva.

Pravomoce obecní samosprávy však byly po roce 1918 postupně omezovány posilováním vlivu státních úřadů, což pokračovalo i v období existence Protektorátu Čechy a Morava. Volby do zastupitelstev se od roku 1938 nekonaly a uvolněná místa byla obsazována kandidáty, které schvaloval úřad německého oberlandráta. Volba starostů byla potvrzována říšským protektorem, později rovněž oberlandráty, a orgány německé moci měly rozhodující slovo i v záležitostech schvalování dosazených vládních komisařů, členů zastupitelstev nebo obecních správních komisí. Na základě vládního nařízení č. 4 ze dne 5. května 1945 obecní úřady zanikly a byly nahrazeny místními národními výbory.

Obec Hodoviz (dříve také Hodovice, Hodovíz) se rozkládá na katastrálním území téhož jména 5 km jihovýchodně od Manětína v nadmořské výšce 493 m. Název obce vznikl z osobního jména Hodovid a znamenal Hodovidův dvůr.

Hodoviz je poprvé zmiňována roku 1169 v listině Vladislava II., kdy byla tehdy společně s Manětínem, Osojnem a Pláněmi darována johanitům. V roce 1420 získal ves Bohuslav ze Švamberka a v letech 1587–1850 je pak Hodoviz uváděna jako součást manětínského panství, jehož posledním patrimoniálním vlastníkem byl Prokop Alois Lažanský. K roku 1654 se ve vsi nacházelo 8 osedlých a 1 vypálený statek. Podle tereziánského katastru zde žilo 12 hospodářů a 1 kovář v obecní kovárně.

Po zániku vrchnostenské správy připadla místní obec Hodoviz v letech 1850–1945 do kraje

Plzeňského a soudního okresu Manětín v politickém okrese Kralovickém. V roce 1857 máme doloženo, že místní obec Hodoviz zahrnovala tři katastrální obce – Hodoviz, Lipí a Radějov, ale roku 1882 došlo k jejímu rozdělení ve dvě místní obce, a sice Hodoviz a Lipí s osadou Radějov.

Hodoviz náležela k faře v Křečově, kam také docházely zdejší děti do školy. Kvůli poměrně velké vzdálenosti od Křečova si obyvatelé Hodovize vymohli na počátku 19. století zřízení filiální školy, která byla po několika letech přemístěna do Hvozda.

Poštovní úřad a četnická stanice pro obec se nacházely v Manětíně. Nejbližší železniční stanice byly v Mladoticích (od roku 1893 pro osobní dopravu) a v Plasích, kterými procházela trať plzeňsko-březenská, budovaná od 70. let 19. stol. V roce 1917 došlo ještě na této trati k otevření zastávky Manětín, umístěné mezi Plasy a Mladoticemi. Obcí vedly rovněž okresní silnice Hodoviz – Vladměřice, vystavěná roku 1913, Hodoviz – Hvozd a v roce 1941 se začala stavět silnice Vladměřice – Hvozd, kvůli níž musel být obecní rybník přeložen o 10 m výše, aby voda stavbu nepodmáčela. V roce 1924 bylo zavedeno autobusové spojení na trati Plzeň – Manětín.

Hodoviz byla obcí zemědělského charakteru s českým obyvatelstvem. Někteří zdejší rolníci se od roku 1910 organizovali v místním Svazu domkářů a maloročníků. Dalším spolkem byl ještě sbor dobrovolných hasičů, založený v roce 1900, který nechal roku 1936 vystavět pomník padlým vojínům. O rok později převzal péči o tento památník obecní úřad.

Kromě rolníků máme v obci doložené ještě drobné živnostníky. Před vznikem samostatného československého státu zde fungoval hostinec Martina Hanzlíčka a po roce 1918 hostince U Holotů a U Krondáků. Z řemesel bylo v obci zastoupeno kovářství, provozované v obecní kovárně.

V katastru obce se nacházely tři rybníky, z toho pouze jeden byl obecní, dále dva obecní lomy a pískovna, v roce 1940 již jen v občasném provozu. Jednalo se o lomy na stavební kámen a na břidlici, používanou tehdy na výrobu střešní krytiny. Součástí nemovitého jmění obce byly i lesy. Z tohoto důvodu si obec ustanovovala obecního hajného, lesního hospodáře, hlídače lesů a také honební výbor.

Po vzniku ČSR byla zřízena finanční komise a letopisecká komise, která začala fungovat zřejmě až na počátku 40. let, kdy se stal kronikářem Jan Janouškovec, starosta Hodovize v letech 1909–1920. Devítičlenné obecní zastupitelstvo si volilo svého člena do Místní školní rady ve Hvozdě a schvalovalo školní rozpočet. Hodoviz měla rovněž vlastní chudobinec, který původně sloužil jako obydlí pro obecního pastýře. V roce 1933 se rozhodlo o elektrifikaci. Tento finančně náročný projekt, ale i výstavba silnic prohlubovala schodek v rozpočtu, který se obec snažila krýt zvyšováním obecních přírůžek.

K ukončení činnosti Obecního úřadu v Hodovizi došlo v roce 1945 ustavením místního národního výboru.

Počet obyvatel a domů

Rok	Počet obyvatel	Počet domů
1850	207	neuvedeno
1869	169	27
1880	140	27
1890	153	27
1900	137	27
1910	131	27
1921	135	27
1930	125	25

Seznam doložených starostů

Martin Kronďák	1880
Matěj Sopr	1890
Jan Sopr	1900
Jan Janouškovec	1909–1920
Václav Janouškovec	asi 1928–1944

II. Vývoj a dějiny fondu

Fond Archiv obce Hodoviz 1923–1944 (1948) tvoří archiválie vzniklé z činnosti Obecního úřadu v Hodovizi. Dochovaly se 2 úřední knihy a 1 spis, týkající se stavby silnice Hodoviz – Vladměřice. Z této dochované písemné dokumentace není zřejmé, kde a jakým způsobem byla v době existence obecního úřadu ukládána.

Dne 18. března 1955 provedl okresní archivář Jaroslav Vavřík prohlídku a skartaci písemností na MNV v Hodovizi. Materiálu vzniklého z činnosti obecního úřadu se našlo velmi malé množství. Písemnosti z let před první světovou válkou se nedochovaly vůbec, neboť ty byly podle protokolu v letech 1939–1945 zničeny nebo odvezeny. Jaroslav Vavřík ponechal vybranou písemnou dokumentaci obecního úřadu uloženou na MNV v Hodovizi.

Dne 10. března 1986 (č. př. 666) byla do okresního archivu předána Okresním muzeem Plzeň-sever v Mariánské Týnici jedna kniha, a sice deník poznámek pro pamětní knihu z let 1940–1943. Při generální inventarizaci v roce 2001 bylo zjištěno, že se ve fondu nenachází jen zmiňovaný deník, ale i kniha zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva a spis o stavbě okresní silnice z Hodovize do Vladměřic. Záznam o předání těchto písemností do archivu však chybí.

III. Archivní charakteristika fondu

Původcem archivního fondu AO Hodoviz 1923–1944 (1948) je Obecní úřad v Hodovizi. Pořádání a inventarizace proběhly na základě metodického pokynu Archivní správy MV (Metodický návod na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce, Archivní správa MV v Praze dne 31. ledna 2000, čj. AS/1-284/2000).

V průběhu inventarizace nebyla provedena vnitřní skartace. Posteriora v archivním fondu tvoří několik záznamů v knize zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva a obecní rady z let 1933–1944 (1948). Celkový rozsah fondu činí 0,14 bm. Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva a obecní rady byly zařazeny do I. kategorie, ostatní archiválie do II. kategorie.

Písemnosti jsou psané česky a v době zpracování fondu se nacházely ve vyhovujícím stavu, nevyžadujícím restaurátorský ani konzervátorský zásah.

IV. Stručný rozbor obsahu fondu

Dochované archiválie fondu AO Hodoviz poskytují informace o činnosti obecního úřadu a o politických, hospodářských a společenských poměrech v obci ve 30. a 40. letech 20. století. Cenným pramenem jsou zejména zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva a obecní rady z let 1933–1944 (1948) a deník poznámek pro pamětní knihu, zachycující nejen události v letech 1940–1943, ale i údaje o poloze obce, obecních pozemcích nebo o místních názvech luk, lesů, polí nebo domů.

V. Záznam o uspořádání fondu a zpracování archivní pomůcky

Fond Archiv obce Hodoviz 1923–1944 (1948) uspořádala Kateřina Nová a Zuzana Kliková. Inventář zpracovala Zuzana Kliková ve Státním okresním archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích v únoru 2009. Čistopis pomůcky v září 2009 vyhotovila Zuzana Kliková.

V Plasích 18. 9. 2009

Kateřina Nová, Zuzana Kliková

Seznam použitých pramenů a literatury

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, *Okresní úřad Kralovice 1850–1945 (1948)*, sčítací operáty 1869 – Hodoviz, inv. č. 714, sčítací operáty 1880 – Hodoviz, inv. č. 770, sčítací operáty 1890 – Hodoviz, inv. č. 850, sčítací operáty 1900 – Hodoviz, inv. č. 934, sčítací operáty 1910 – Hodoviz, inv. č. 975.

Amtliches deutsches Ortsbuch für das Protektorat Böhmen und Mähren. Prag, 1940.

Bukačová, I. – Fák, J. a kol. *Severní Plzeňsko II. Historicko-turistický průvodce č. 7*. Plzeň, 1997.

Dundera, J. A. *Království české statisticky-polohopisně popsané. I. díl – Kraj plzeňský*. Praha, 1845.

Dyk, J. *Popis politického okresu Kralovického*. Praha, 1886.

Fák, J. (red.). *Historie ochotnického divadla na severním Plzeňsku*. Plzeň, 2006.

Flögel, J. *Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře*. Praha, 1933.

Hledíková, Z. – Janák, J. – Dobeš, J. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Jihlava, 2005.

Hurtová, J. – Matušková, M. *Základní devítiletá škola 1.–5. ročník Křečov 1839–1964: inventář* [tiskem nepublikovaná archivní pomůcka č. 170]. Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, 2008.

Chytil, A. *Chytilův místopis Československé republiky*. Praha, 1931.

Kočka, V. *Dějiny politického okresu Kralovického*. Kralovice, 1930.

Kotyška, V. *Úplný místopisný slovník Království českého*. Praha, 1895.

Nováková, B. a kol. *Zeměpisný lexikon ČR. Obce a sídla A–M*. Praha, 1991.

Palacký, F. *Podrobný popis Království českého*. Praha, 1848.

Profous, A. *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. I. díl – A–H*. Praha, 1954.

Reichsgesetzblatt, 1849.

Reichsgesetzblatt, 1862, Teil IV., (Nr. 13, 5. 3.).

Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850–1970. Praha, 1970.

Schwarz, F. *Výklad zákona obecního. Zřízení obecní a řád volení v obcích*. Praha, 1898.

- Sbírka zákonů a nařízení státu československého*, 1919 (částka 16., 31. 1. a 7. 2.).
- Sbírka zákonů a nařízení státu československého*, 1945 (částka 3., 5. 5.).
- Seznam míst v království českém*. Praha, 1872.
- Seznam míst v království českém*. Praha, 1886.
- Seznam míst v království českém*. Praha, 1893.
- Seznam míst v království českém*. Praha, 1907.
- Seznam míst v království českém*. Praha, 1913.
- Sklenář, J. *Obchod – průmysl, řemesla a živnosti na Kralovicku a Manětínsku*. Čistá, 2003.
- Sklenář, J. *Voda – mlýny a mlynáři na Kralovicku a Manětínsku*. Čistá, 1997.
- Statistický lexikon obcí v Čechách*. Praha, 1924.
- Statistický lexikon obcí v Zemi české*. Praha, 1934.
- Sýkora, M. – Drozda, R. *1873–2003. Plzeňsko-březenská dráha 130 let*. 2003.
- Tereziánský katastr český*. Praha, 1964.
- Verzeichniss der Orts-Gemeinden im Königreiche Böhmen*. Prag, 1861.
- Wonka, F. *Škola v Hodovizi* [tiskem nepublikovaný rukopis]. Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích.
- Zákoník zemský království Českého*, 1883 (částka XIV., 18. 8.).
- Zetek, F. J. *Popis politického okresu Kralovického*. Kralovice, 1932.
- Zevrubný popis rozdělení země království Českého*. Praha, 1854.

Seznam použitých zkratek

AO	Archiv obce
ČSR	Československá republika
MNV	Místní národní výbor
MV	Ministerstvo vnitra

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Č. ev. jednotky
I. Knihy			
1	Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva a obecní rady	1933–1944 (1948)	K 1
2	Deník poznámek pro pamětní knihu	1940–1943	K 2
II. Spisový materiál			
3	Stavba okresní silnice Hodoviz – Vladměřice	1923–1926	N 1

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Hodoviz
Značka fondu:	AO Hodoviz
Časové rozmezí:	1923–1944 (1948)
Počet evidenčních jednotek:	3 (2 úřední knihy a 1 karton)
Počet inventárních jednotek:	3
Rozsah v bm:	0,14 (úřední knihy – 0,03 bm, karton – 0,11 bm)
Stav ke dni:	18. 9. 2009
Zpracovatelé fondu:	Kateřina Nová, Zuzana Kliková
Zpracovatel archivní pomůcky:	Zuzana Kliková
Počet stran:	12
Počet exemplářů:	4
Schválil:	Martina Matušková

dne 18. 9. 2009 – č. j. SOAP/060-483/2009